

File name: Avsnitt 12 - Huvudförhandling.wav
Transcriber: ScriptMe.io
Operator: Magnus Degerman
Date of transcription: Sep 16 2024

[00:00:19:18 - 00:00:33:11]

Magnus: Hej och välkommen till Bergrummet. Det här är Östhammars kommuns Slutförvarspodd kan man säga. Jag heter Magnus Degerman och jobbar som kommunikatör på organisationen. Och här bredvid mig har vi...

[00:00:34:05 - 00:00:37:17]

Anna: Anna Bergsten som jobbar som utredare i slutförvarsfrågor.

[00:00:38:00 - 00:00:38:18]

Magnus: Välkommen!

[00:00:40:09 - 00:00:52:19]

Magnus: Idag har vi en gäst med anledning av att vi ska in i en huvudförhandling redan i morgon. Faktiskt. Och under två och ungefär två veckor framåt. Vill du berätta vad det handlar om?

[00:00:52:20 - 00:00:57:04]

Anna: Anna Ja, det handlar om kärnbränsleförvaret för

[00:00:59:00 - 00:01:00:09]

Anna: eller slutförvaret för använt kärnbränsle

[00:01:02:04 - 00:01:03:22]

Anna: och villkor för handling.

[00:01:05:01 - 00:01:17:10]

Anna: Regeringen sa ja till att SKB skulle få bygga ett slutförvar i Forsmark i januari 2022. Och nu är det dags att sätta villkor enligt miljöbalken för det slutförvaret.

[00:01:18:11 - 00:01:29:19]

Magnus: I det här arbetet får vi hjälp av en expert som är ännu mer expert än oss på juridik, och då har vi med oss Malin Vikström.

[00:01:31:09 - 00:01:31:24]

Magnus: Välkommen!

[00:01:32:05 - 00:01:32:12]

Malin: Hej!

[00:01:33:07 - 00:01:43:07]

Magnus: Tack att du är med på telefon idag för du bor på ett annat ställe än här, så vi får köra här på länk helt enkelt.

[00:01:47:11 - 00:01:57:13]

Magnus: Du ska börja säga att du har varit med nu under flera år med Östhammars kommun. När var det du började komma i kontakt med den här frågan?

[00:01:59:05 - 00:02:13:09]

Malin: Oj, det är ganska många år sedan. Det var i samband med att SKB hade lämnat in sin ansökan om tillåtlighet och tillstånd för slutförvaret, så det borde ju kunna vara snart tio år sedan i alla fall.

[00:02:14:22 - 00:02:28:11]

Magnus: Vi har fått hjälp av dig på på lite olika sätt, men det är främst de juridiska aspekterna när det handlar om att vara i domstolen. För att vi behöver lite vägledning helt enkelt.

[00:02:30:19 - 00:02:40:07]

Magnus: Och nu har vi en huvudförhandling och framför oss. Och kan du bara kort beskriva varför har man. Vad är en huvudförhandling för någonting?

[00:02:42:13 - 00:04:15:08]

Malin: Ja, en huvudförhandling är ju en del av prövningen av 01:01 miljötillstånd. Och i den här typen av mål så är det särskilda regler som gäller. Vi kan återkomma till det, men huvudförhandlingen är ett sätt för sökanden att presentera sin ansökan och sina förslag till villkor som andra nämnder och kanske eventuella ytterligare skyddsåtgärder genom åtaganden som sökanden gör. I det här fallet SKB, som ju är sökande för slutförvaret. Och jag kan utveckla lite grann att att miljömål följer särskilda regelverk jämfört med civila mål. De är så kallade indispositiva mål, så parterna kan inte förlikas, vilket man ibland gör under en förhandling, att parterna kommer överens och så avslutas målet utan den möjligheten finns inte här, utan sökanden presenterar sin ansökan och både domstolen och övriga parter kan ställa frågor och kräva förtydliganden av av ansökan. Så domstolen kan bedriva en ganska aktiv Processledning och sedan får övriga motparter eller allmänhet möjlighet att lämna sina synpunkter och ställa frågor. De kan också komma med egna förslag till villkor eller förslag till justeringar och sökandens villkor.

[00:04:17:03 - 00:04:26:04]

Magnus: Och redan innan huvudförhandlingen börjar så har de olika parterna sagt ganska

mycket i skrift.

[00:04:28:13 - 00:04:42:18]

Magnus: Hur? Hur tar man ställning till. Till det som är sagt gentemot det som man kan säga under huvudförhandlingen? Kan det komma upp nya saker under huvudförhandlingen att man. Ja.

[00:04:44:19 - 00:04:59:20]

Malin: Ja, det kan du göra. Den här typen av mål ser också lite annorlunda ut än vanliga civilmål som kanske man som gemene man, gemene man tänker på. I den typen av mål så lägger man fast exakt yrkanden, det vill säga det som sökanden. Den

[00:05:01:04 - 00:06:00:21]

Malin: vill uppnå mer. I den här typen av mål så sker justeringar löpande under processen. Det finns ingen sista dag att lämna ytterligare synpunkter eller göra ytterligare justeringar. Därför spelar huvudförhandlingen många gånger en ganska stor roll, för att vi vid en sådan förhandling kan göra vissa förtydliganden. Man kanske kan undanröja vissa otydligheter eller missförstånd, så det är inte ovanligt att sökanden, i det här fallet SKB, justerar sin justerar kanske sina förslag till villkor, kanske inte själva yrkandena, att man är det man söker tillstånd till, men med de villkor och skyddsåtgärder kanske justeras. Man kanske anpassar sig efter det som framförs av motparten under förhandlingen. Och man kanske kan enas när man inser exakt vad det är som behöver skyddas och på vilket sätt. Jag tycker att huvudförhandlingen har en ganska stor betydelse i många mål av den här typen.

[00:06:01:20 - 00:06:11:23]

Magnus: Vi har ju haft tidigare huvudförhandling i både det här målet och med utbyggnaden av SFR och.

[00:06:14:03 - 00:06:29:17]

Magnus: Jag har varit med där och sett att ni pratar. Ni jurister, pratar lite lite sinsemellan så kommer ni fram till saker eller är det bara att det ser väldigt coolt ut som på film när ni gör det?

[00:06:31:09 - 00:07:52:21]

Malin: Nej, jag tror att vår roll är att tydliggöra sökanden. Jurister ska tydliggöra vad de söker tillstånd till och varför. Vill de ha vissa förslag till villkor och varför tycker de att vissa villkor inte behövs? Och vi ställer frågor och kanske frågor Varför behöver man inte vissa skyddsåtgärder? Hur kan man säkerställa att det blir ett fullgott skydd mot miljön utan dem och ibland så kan det komma klarhet. Eller sökanden inser att det kanske är okej att ha den här typen av skyddsåtgärder. Vi förstår varför. I det här fallet kanske Östhammars kommun vill ha ett villkor, och ibland kan vi släppa på något krav som vi har ställt, för vi förstår hur till exempel hur reningsanläggningar ska byggas upp och de åtar sig att bygga upp den på ett visst sätt. Och då kanske vi inte anser att ett krav som vi har framfört längre är nödvändigt. Men sen ska man veta att den här typen av mål är annorlunda än ett civilrättsligt mål. Det vill säga vi kan vara överens, men det är ytterst domstolen som fattar beslut och meddelar dom.

Så de behöver egentligen inte hålla med parterna, utan de kan. De kommer att reglera ansökan eller reglera tillståndet på det sättet de tycker behövs.

[00:07:53:07 - 00:07:54:14]

Magnus: Enligt miljöbalken.

[00:07:55:08 - 00:08:39:18]

Malin: Enligt miljöbalken, där det finns specialregler och processen är som du var inne på lite tidigare. Processen är skriftlig i ett skriftligt förfarande så att allt som man har lämnat in i målet är en del av prövningen. Huvudförhandlingen är en del av processen och det som sägs. Vid huvudförhandlingen tillförs också målet, men allt tidigare skriftligt underlag, som fortfarande är relevant om man inte har återkallat någonting, gäller och ligger till grund för prövningen i civilmål så är det muntliga principen och det man lär dom på det som framförs muntligen. Så det är en stor skillnad. Och det är antagligen för att det är så extremt omfattande material, oftast i den här typen av prövning, så det går liksom inte att efterfölja muntliga principen.

[00:08:41:00 - 00:08:47:08]

Magnus: Vem är det som är med i vilka roller och vilka parter finns det i en sån här förhandling?

[00:08:48:21 - 00:10:16:07]

Malin: Ja, här ser det också lite annorlunda ut än vanliga tvistemål. Det är en domstol, en består av en rådmän heter det, som är själva domaren. Det finns också ett tekniskt råd som är anställd av domstolen och har teknisk kompetens. Och sen så har man också oftast två särskilda ledamöter, som också kallas in och som inte är knutna till domstolen hela tiden, men som har ytterligare nödvändig eller lämplig kompetens för att kunna bedöma det som ska prövas i målet. I det här fallet så kommer vi att ha två juristdomare, och det är för att målet är lite större karaktär och det kan krävas ytterligare kompetens, och därutöver så deltar sökanden, som i det här fallet SKB, som kommer att presentera sin ansökan. Och därutöver så är det så i den här typen av mål. I första instans som Mark och miljödomstolen är så deltar de parter som vill närvara, och i det här fallet så kommer det att vara Östhammars kommun och Oskarshamns kommun, Länsstyrelsen och säkert en del allmänhet. Och sen är det också så att eftersom det är skriftlig process så kan det vara så att vissa myndigheter har yttrat sig skriftligen, men närvarar inte vid förhandlingen. Då kommer domstolen att läsa upp i stora drag det de anfört i skrift, så att sökanden även får möjlighet att bemöta de övriga synpunkter som har kommit in.

[00:10:17:10 - 00:10:23:02]

Anna: Strålsäkerhetsmyndigheten har varit på plats i de tidigare förhandlingarna. De kommer att säga att.

[00:10:23:22 - 00:10:27:13]

Malin: De kommer säkert att vara på plats också. Garanterat.

[00:10:30:21 - 00:10:34:23]

Magnus: Nu är en fråga till Anna också inför huvudförhandlingen.

[00:10:36:12 - 00:10:48:07]

Magnus: Så hur förbereder man sig som som för att vara med som part i en sådan här förhandling? Det är fråga till er båda egentligen. Men vi kan börja.

[00:10:48:07 - 00:10:52:23]

Anna: Man börjar med mig. Jag gissar att Malin är lite mer rutinerad på det här. Ja, men.

[00:10:53:03 - 00:10:53:19]

Magnus: Du har varit.

[00:10:53:19 - 00:10:54:10]

Malin: Med också? Ja.

[00:10:54:19 - 00:11:19:19]

Anna: Men det är väl egentligen mycket att sätta sig in i. Alla handlingar som ser till att man har allt aktuellt som har varit uppe innan. Vi har också avstämningar med vårt villkorsråd för att se om det har kommit in något nytt i prövningen som gör att vi behöver fundera på några nya ställningstaganden från kommunens håll, eller om vi känner att vi har tagit ställning och har vilka.

[00:11:19:19 - 00:11:20:23]

Magnus: Villkorsrådet.

[00:11:21:14 - 00:11:37:12]

Anna: Villkorsrådet hos oss. Här är kommunstyrelsens arbetsutskott och så är det arbetsutskottet för vår slutförvarsgrupp. De är. Ja, nu är det några som tillhör båda, men mellan 05:10 av våra politiker så.

[00:11:40:01 - 00:11:41:24]

Magnus: Syftet med den gruppen är att.

[00:11:43:00 - 00:12:12:09]

Anna: Kunna vara ett bollplank i vilka den gruppen sattes ihop inför första huvudförhandlingen, för att om det under förhandlingen kommer upp frågor där kommunen måste ta ställning, så hinner man inte gå förbi ett ordinarie kommunstyrelsesammanträde, kanske utan då behöver vi kunna vara snabbare i vårt beslutande under processen. Då är de med. Och då ska de förstås vara insjunkna och insatta så att de är beredda att kunna ta frågor

[00:12:14:02 - 00:12:14:20]

Anna: rätt så snabbt.

[00:12:16:21 - 00:12:19:05]

Magnus: Malin. Hur säger du då? Hur förbereder du dig?

[00:12:21:09 - 00:13:18:00]

Malin: Egentligen på liknande sätt som Anna, att man går igenom, i det här fallet SKBs ansökan och yttranden för att se vad är det som kvarstår? Alltså, vad är de slutliga förslagen till villkor och åtaganden framför allt? Och sen för att kunna förbereda om vi har några kvarstående synpunkter, antingen att vi har frågor på underlaget som påverkar vårt ställningstagande till de slutliga villkoren, eller om vi har tydliga synpunkter, att vi inte riktigt håller med och att vi är förberedda för att framföra dem under förhandlingen. Och jag överväger också vilka ytterligare frågor vi skulle kunna ha, beroende på vilket svar vi får på de frågorna som vi har initialt. Därutöver är ett väldigt, väldigt viktigt moment när man är remissmyndighet. Det är att lyssna in på vad som händer under förhandlingen. Som jag sa tidigare så kan det ske justeringar

[00:13:20:07 - 00:13:55:16]

Malin: som föranleds av andra remissmyndigheter, till exempel att länsstyrelsen framför någon synpunkt och då justerar SKB sitt förslag till villkor, och då ska vi sedan beredas möjlighet att lämna vår inställning till justeringen. Så det gäller att vara vaken och lyhörd på vad som händer under förhandlingen. Och sen kommer vi också innan förhandlingen avslutas, att få möjlighet att lämna några slutord innan processen avslutas. Och då förbereder jag också. Det är under de här dagarna om det är något särskilt som vi vill lyfta fram. Avslutningsvis.

[00:13:57:11 - 00:14:07:20]

Magnus: Sen Slutfört. Frågan i stort är väldigt unik. Eller den här prövningen prövningarna är ju väldigt unika.

[00:14:10:00 - 00:14:18:20]

Magnus: När det handlar om ett område som inte har behandlats förut. Inom vad jag känner till i alla fall.

[00:14:20:08 - 00:14:33:03]

Magnus: Vad är det som är unikt rent juridiskt ur ditt perspektiv, Malin? Finns det någonting som sticker ut när det gäller kärnbränsle? Förhandling?

[00:14:34:12 - 00:15:42:07]

Malin: Ja, det gör det ju absolut. Förutom att det är en unik anläggning som aldrig någonsin egentligen har byggts tidigare. Finland håller väl på med något liknande, men de är ju inte heller klara, så det är en unik prövning av något som som aldrig har anlagts tidigare och

kanske inte kommer att anläggas igen. Den är också unik Eftersom det är en anläggning som där det finns en drift under en tid, och sen så kan man säga att man gräver ner någonting och sen täcker man över det och sen ska det ligga där under överskådlig tid med en väldigt, väldigt stark strålning under lång tid. Vilket innebär att att frågor om ansvar efter förslutning och informationsbevarande efter förslutning är unika frågor som Östhammars kommun har drivit väldigt hårt. Man måste veta att det ligger där under väldigt, väldigt lång tid. För om man börjar gräva i det så blir det ju strålning som är skadlig för människors hälsa och miljön.

[00:15:43:07 - 00:15:44:00]

Magnus: Just ansvar.

[00:15:44:10 - 00:15:49:18]

Malin: Man ska blicka in, man ska blicka in i framtiden under en väldigt, väldigt lång tid, vilket ju är unikt.

[00:15:50:04 - 00:15:51:11]

Magnus: Vi har ju också

[00:15:53:04 - 00:15:56:10]

Magnus: haft upp den frågan ansvarig efter förslutning som vi har fått

[00:15:58:11 - 00:16:01:16]

Magnus: Fått igenom lagändringar till och med.

[00:16:03:14 - 00:16:53:06]

Malin: Och det gör jag också. Det är ju en prövning i två steg. Vilket inte är så vanligt. Att regeringen ska meddela tillåtlighet. Kommunen har vetorätt. Och om regeringen säger ja, som Anna sa att regeringen har gjort, så går det tillbaka till Mark och miljödomstolen för att meddela tillstånd med villkor. I många av de flesta processerna så är det ju bara en tillståndsprövning, och därför så är det ett politiskt inslag i den här typen av processer, där kommunen har drivit frågan om ansvar efter förslutning, som du nämnde och har fått igenom en lagändring. Man bröt ut den frågan om man tittar över kärntekniklagen och klargjorde att det är staten som har ett sista ansvar, vilket ju möjliggör för kommunerna att säga ja i frågan.

[00:16:54:23 - 00:17:03:02]

Magnus: Man kan prata mycket om det här, men vi ska avrunda med vad som händer efter förhandlingen. Kan du redogöra för det?

[00:17:04:08 - 00:17:15:24]

Anna: Ja, efter förhandlingen så kommer vi, eller under förhandlingen kommer domstolen att meddela i slutet när det kommer att komma en dom enligt miljöbalken.

[00:17:16:04 - 00:17:18:22]

Magnus: Och den håller på i två veckor ungefär. Ja.

[00:17:19:23 - 00:17:27:04]

Anna: Nästa fredag alltså den 27:e är reservdag så det är sista dagen kanske. Annars den 26:e torsdagen nästa vecka

[00:17:29:10 - 00:17:32:19]

Anna: om du frågar mig. Visst är det sex veckor efter Malin som de har på sig att lämna,

[00:17:34:14 - 00:17:37:06]

Anna: meddela dom och sen kan de få sex veckor till. Eller?

[00:17:42:06 - 00:17:45:20]

Anna: Nu blev vi nog tyvärr av med Malin tror jag. Men

[00:17:48:03 - 00:17:51:06]

Anna: förutom miljöbalkens domen

[00:17:53:00 - 00:17:55:17]

Anna: det vill säga. Ska jag vänta och se om vi får upp malin igen?

[00:17:57:08 - 00:17:58:03]

Malin: Jag är tillbaka.

[00:17:58:03 - 00:18:10:12]

Anna: Ja ja, jag passade till dig Malin. Men visst är det sex veckor och domstolen har på sig att meddela dom sen efter avslutad förhandling. Plus sex till sen, eller hur?

[00:18:11:12 - 00:18:43:19]

Malin: Domstolen har som utgångspunkt åtta veckor på sig att meddela dom. Sen om det finns synnerliga skäl så kan man få längre tid på sig. Och det är den möjligheten tror jag att domstolen skulle kunna ta i det här ärendet. Även om det inte är de riktigt stora frågorna som är kvar så är det ändå en unik prövning. Det kan vara många parter som har velat säga eller yttra sig under förhandlingen, så vi får se. Domstolen brukar tala om när förhandlingen avslutas, när de avser att meddela dom om de inte känner sig väldigt osäkra på tiden.

[00:18:46:02 - 00:18:53:14]

Anna: Och sen när domen har kommit så finns ju möjligheten att överklaga för olika parter.

[00:18:53:14 - 00:18:53:23]

Malin: Ja.

[00:18:55:22 - 00:19:12:24]

Anna: Sen är det ju också en parallell prövning enligt kärntekniklagen eller själva prövningen är gjord. Men innan SKB kan börja på allt arbete som de vill så krävs det också en godkänd säkerhetsredovisning, en preliminär säkerhetsredovisning först för att få påbörja anläggandet av PCR

[00:19:15:10 - 00:19:23:14]

Anna: och den har SKB sagt att de kommer att lämna in efter att de har fått tillståndet enligt miljöbalken.

[00:19:26:00 - 00:19:45:09]

Malin: Ja, och om man vill överklaga en dom som har tre veckor på sig och man kan inte begära anstånd med själva överklagandet, så kan man begära anstånd att utveckla skälen för överklagandet. Och sen ska mark och miljööverdomstolen bestämma om de vill meddela prövningstillstånd innan man vet om målet tas upp.

[00:19:47:00 - 00:19:55:10]

Malin: Och det är tre instanser, så det är Mark och miljödomstolen, Mark och miljööverdomstolen och det kan också överklagas i Högsta domstolen. Men där krävs också prövningstillstånd.

[00:19:57:17 - 00:19:59:20]

Magnus: Så vi får se vad som händer helt enkelt.

[00:19:59:23 - 00:20:01:07]

Malin: Ja precis.

[00:20:02:17 - 00:20:18:21]

Magnus: Tack för det! Vi ska tipsa om våran slutförvars hemsida där vi försöker lägga upp allt vi gör kan man väl säga. Och den hittar du på Slutförvar Forsmark .se eller via Östhammars kommuns hemsida.

[00:20:20:06 - 00:20:36:00]

Magnus: Alla poddarna, både våra och kommunens övriga poddar, finns på osthammar.se. Snedstreck podcast. Där kan du också tipsa om du vill höra något speciellt som vi ska ta upp eller som ska. Om du har någon fråga.

[00:20:38:20 - 00:20:45:23]

Magnus: När kommer du tillbaka? Vi har inte någon mer podd planerad men vi får ta upp och fixa det.

[00:20:46:06 - 00:20:48:05]

Anna: Det kommer. Men kom gärna med tips!

[00:20:49:02 - 00:20:56:02]

Magnus: Det kommer. Vi kommer att höras i under hösten flera gånger. Men tills dess. Tack Malin och tack Anna.

[00:20:56:11 - 00:20:57:22]

Malin: Tack tack tack!